

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

26/1876

16. april 2026

Representantforslag 240 S (2025–2026) om å beholde og forbedre nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Kvalitetsutviklingssystemet i norsk skole skal fremme elevenes læring. Systemet må bestå både av prøver som er gode verktøy for lærere og profesjonsfellesskap til å støtte elevenes læring, men også verktøy som bidrar til at skoler, lokale skolemyndigheter og nasjonale utdanningsmyndigheter kan ta gode og informerte valg og gjøre prioriteringer. Slik kan vi legge til rette for kvalitetsutvikling på alle nivåer, med utgangspunkt i et bredt kunnskapsgrunnlag. Samtidig må vi erkjenne at dagens system for kvalitetsutvikling i skolen har noen utfordringer. En rekke aktører har ulike behov for informasjon, som skal ivaretas av et begrenset antall prøver og undersøkelser.

Nasjonale prøver

Regjeringen satte i 2022 ned et partssammensatt utvalg, som avga NOU 2023: 27 *Et nytt system for kvalitetsutvikling*. Utvalget bemerker at en hovedutfordring med dagens nasjonale prøver er at de i for liten grad gir relevant informasjon og støtte til lærerens faglig-pedagogiske arbeid. Prøvene har i dag et dobbelt formål fordi de både skal gi informasjon som støtte til lærerens underveisvurdering og gi styringsinformasjon til skoleeier og nasjonale myndigheter. Utvalget vurderer at det er krevende å oppfylle begge disse formålene på en god måte i en og samme prøve. Videre er innholdet i prøvene utviklet slik at de gir mest treffsikker informasjon om «gjennomsnittseleven», noe som igjen gjør at den samlede informasjonen fra prøvene om elever som presterer høyt eller lavt på skalaen, er mer usikker.

I Meld. St. 34 (2023–2024) *En mer praktisk skole*, følger regjeringen opp Kvalitetsutviklingsutvalgets anbefalinger. Et viktig tiltak er å utvikle et nytt system for kvalitetsutvikling i skolen. Som følge av at dagens nasjonale prøver ikke svarer godt nok til behovene i skolen, varslet regjeringen at den blant annet vil utvikle nye prøver med et læringsstøttende formål som støtter opp under mål og prinsipper for det nye kvalitetsutviklingssystemet. På sikt skal disse erstatte dagens nasjonale prøver. Kunnskapsdepartementet ga i juni 2025 oppdrag til Utdanningsdirektoratet om å utvikle nye prøver med læringsstøttende formål. Direktoratet skal vurdere hvordan det kan bli bedre sammenheng mellom de ulike prøvene og verktøyene som skal brukes i arbeidet med kvalitetsutvikling i skolen, og det er behov for å utrede ulike alternativer for hvordan de nye prøvene kan utformes. Direktoratets første delleveranse av oppdraget illustrerer med ulike scenarier at nye læringsstøttende prøver kan innrettes på ulike måter, med konsekvenser for hva slags informasjon som er tilgjengelig for hvem. Partene i skolen er involvert i utviklingsarbeidet som nå pågår med de nye prøvene, og direktoratet innhenter synspunkt og erfaringer fra brukergruppene. På nåværende tidspunkt er det viktig at direktoratet får anledning til å arbeide faglig med utredningsarbeidet og involvering. Etter planen skal Utdanningsdirektoratet levere delleveranse 2 innen 1. juni 2026, og der beskrive alternative løsninger.

Som jeg har meddelt i flere svar på spørsmål til skriftlig besvarelse fra representanten Mathilde Tybring-Gjedde, blant annet nr. 1960 (2025-2026) og nr. 2133 (2025-2026), inngår det i oppdraget til Utdanningsdirektoratet å utrede hvilken informasjon nye prøver kan gi til lokale skolemyndigheter og forskningsformål. Jeg er svært opptatt av at vi skal ha et godt og relevant kunnskapsgrunnlag for å kunne følge utviklingen i skolen. Som regjeringen varslet i Meld. St. 34 (2023–2024), kan det være aktuelt å utrede andre verktøy som kan dekke lokale skolemyndigheters informasjonsbehov. Samtidig ønsker vi ikke å øke det samlede omfanget av obligatoriske tester og prøver i grunnskolen, noe som ligger som en føring i oppdraget. Jeg vil understreke at nasjonale prøver er én av flere kilder til kunnskap om tilstanden og utviklingen i skolen. Siden dagens nasjonale prøve ikke godt nok oppfyller sitt doble formål, er styringsinformasjon et sekundært formål i det pågående arbeidet med å utvikle læringsstøttende prøver, og behovet for styringsinformasjon skal i utgangspunktet ikke begrense prøvenes læringsstøttende formål. Slik det ble problematisert i NOU 2023: 27, kan det være krevende å utvikle gode verktøy som kan gi lærerne relevant og utviklingsorientert informasjon om elevene til det faglig-pedagogiske arbeidet hvis de samme prøvene skal utformes for å gi aggregert, sammenlignbar styringsinformasjon.

Jeg er opptatt av at vi har en kunnskapsbasert politikk, og undres derfor over hvorfor forslagsstillerne ikke viser til eller drøfter noe av det omfattende underlaget som forelå forut for behandlingen av Meld. St. 34 (2023–2024).

Jeg merker meg at forslagsstillerne konstaterer at læringsstøttende prøver ikke lenger vil gi systematisk kunnskap om elevenes lese- og regneferdigheter på skole- og kommunenivå. Hvilken informasjon skolemyndigheter kan få uten at det begrenser prøvenes læringsstøttende formål, utredes altså av Utdanningsdirektoratet. Nye læringsstøttende

prøver kan gi rikere informasjon om læring ved en gitt skole eller kommune enn i dag. Målet er at dette kan gi et bedre grunnlag enn i dag for at skoler og lokale skolemyndigheter kan identifisere styrker og svakheter, og prioritere videre utviklingsarbeid. Videre kan et tydelig og avgrenset formål gi bedre mulighet for å tilpasse prøvene til ulike elevgrupper med en adaptiv tilnærming, slik at elevene får oppgaver som er bedre tilpasset deres ferdighetsnivå underveis – slik komiteens medlemmer fra Høyre var opptatt av i sin omtale av nasjonale prøver i behandlingen av Meld. St. 34 (2023–2024).

Jeg registrerer videre at det for forslagsstillerne er et viktig og selvstendig poeng at prøveresultatene skal være sammenlignbare mellom skoler. Selv om åpenhet om resultater er en forutsetning for dialog og samarbeid om kvalitetsutvikling i skolen, er det for meg sentralt at resultater formidles på en slik måte at det reduserer utilsiktet og uheldig rangering og konkurranse mellom skoler og kommuner. Derfor er dette også en føring til Utdanningsdirektoratet i arbeidet med å utvikle nye prøver.

Kartleggingsprøver

Dagens kartleggingsprøver i lesing og regning er laget for å identifisere elever som trenger ekstra oppfølging tidlig i opplæringsløpet, og prøvene er obligatoriske på 3. trinn.

NOU 2023: 27 pekte på at formålet med dagens kartleggingsprøver blir forstått ulikt, og at dette får konsekvenser for hvordan resultatene blir tolket og brukt. Videre gir dagens kartleggingsprøver bare relevant informasjon om de elevene som trenger ekstra hjelp, om lag 20 prosent av elevene, selv om alle elevene må gjennomgå de samme prøvene. Det er en forholdsvis moderat andel av lærerne som oppgir at dagens kartleggingsprøver er nyttige i kvalitetsutviklingsarbeidet.

Når vi vet at det er utfordringer med dagens kartleggingsprøver, er jeg opptatt av å ta grep slik at vi får kartleggingsverktøy som i større grad bidrar til å treffe behovene lærerne har i det faglig-pedagogiske arbeidet. I Meld. St. 34 (2023–2024), varslet regjeringen at det skal vurderes å utvikles nye prøver i lesing og matematikk på 3. trinn, for å erstatte dagens kartleggingsprøver. De læringsstøttende prøvene som på sikt skal erstatte dagens nasjonale prøver vil i større grad gi gode beskrivelser av elevenes faglige ståsted og forslag til oppfølging, med en tydelig kobling til innholdet i læreplanverket. Til forskjell fra dagens nasjonale prøver, vil verktøyet ha en tydelig formativ innretning. Følgelig er det naturlig å vurdere om løsningen med læringsstøttende prøver også kan fylle funksjonen til dagens kartleggingsprøve på 3. trinn. I forbindelse med oppdraget om å utvikle læringsstøttende prøver, vil derfor Utdanningsdirektoratet vurdere om det nye prøvekonseptet kan ivareta behovet for å identifisere elever som trenger ekstra hjelp tidlig i opplæringen, og om en ny prøve med læringsstøttende formål kan erstatte dagens kartleggingsprøver på 3. trinn. Kunnskapsdepartementet har bedt direktoratet om å komme tilbake med forslag til hvordan kartleggingsprøvene kan erstattes og forbedres, som en del av delleveranse 2.

God kartlegging av elevenes ferdigheter er avgjørende for å sikre tidlig innsats, tilpasset opplæring og intensiv opplæring. Ambisjonen om at elevene skal få tid og ro til å lære det grunnleggende først, er noe jeg deler. Jeg vil i den anledning vise til at regjeringen allerede

har startet arbeidet med for å vurdere hvordan skoledagen for de yngste elevene kan endres, blant annet for å legge til rette for særlig tett oppfølging av elevenes utvikling av lese-, skrive- og regneferdigheter.

Avslutning

Som det fremkommer av svaret, pågår arbeid med å utvikle både de nasjonale prøvene og kartleggingsprøvene i skolen. Jeg deler forslagsstillernes engasjement for at vi må ha kunnskap om tilstanden i norsk skole, men jeg mener forslagene om å beholde dagens nasjonale prøver og kartleggingsprøvene i liten grad tar innover seg kunnskapsgrunnlaget og lærernes behov for bedre støtteverktøy til undervisvurdering. Det er noe utfordrende å se forskjell på forslagsstillernes bemerkning om at nasjonale prøver og kartleggingsprøver gjerne kan forbedres, og regjeringens pågående arbeid med å nettopp utvikle bedre og mer treffsikre prøver og verktøy i et helhetlig kvalitetsutviklingsystem. Jeg vil også bemerke at dagens nasjonale prøver og kartleggingsprøver på 3. trinn vil beholdes inntil nye prøver er utviklet.

Utviklingen av et nytt system for kvalitetsutvikling skal legge bedre til rette for kvalitetsutvikling på alle nivåer i skolen. Et sentralt mål med utviklingen av nytt kvalitetsutviklingsystem er å få bedre sammenheng mellom de ulike prøvene og verktøyene som brukes i arbeidet med kvalitetsutvikling. Slik vil et helhetlig system for kvalitetsutvikling i grunnopplæringen gi et bredt kunnskapsgrunnlag, der også skoler, skoleeiere, nasjonale myndigheter og forskere kan få innsikt i utvikling over tid.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur